

DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2025-12-6>
УДК 378.4.014.5:305

Тетяна Петрівна Голованова
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-1202-3720>
кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності,
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна
tatyana1956@gmail.com

Олександр Іванович Іваницький
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-3351-0571>
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності,
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна
ival01011958@gmail.com

Ольга Вікторівна Пономаренко
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-5147-1732>
докторка педагогічних наук, професорка,
професорка кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності,
деканка факультету соціальної педагогіки та психології,
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна
olgadin08@gmail.com

РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНОГО ПЛАНУВАННЯ В УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ДОСВІД ЦЕНТРУ ГЕНДЕРНОЇ ОСВІТИ

У науково-оглядовій статті проаналізовано досвід Центру гендерної освіти факультету соціальної педагогіки та психології Запорізького національного університету (м. Запоріжжя) у формуванні культури гендерної рівності в університетському середовищі. Створення цього Центру – реакція активістів-науковців на суспільно-політичні тенденції, які відбуваються у суспільстві. Автори розглядають гендерний план університету як інструмент трансформації освіти, що відповідає принципам інклюзивного безпечного середовища та профілактики насильства. Презентована діяльність Центру гендерної освіти, розкрита його роль у Всеукраїнській мережі центрів гендерної освіти, співпраця з жіночими громадськими організаціями, реалізація просвітницьких та дослідницьких ініціатив.

У статті акцент зроблено на важливості Резолюції 1325 ООН «Жінки. Мир. Безпека» у формуванні локальних стратегій. Окреслено проблеми розробки гендерного плану, зокрема проблема технології його розробки, а також визначено гендерні питання університету, який знаходиться в прифронтовій зоні.

Ключові слова: гендерна рівність, гендерний план, університет, інклюзивне середовище, гендерна політика, Резолюція 1325, соціальна відповідальність, Центр гендерної освіти, гендерний аудит, воєнний стан.

Вступ. Соціальні аспекти діяльності університету пов'язані з соціально-політичними умовами розвитку суспільства. Університети дедалі більше розглядаються як агенти соціальних змін, відповідальні за формування громадянських і етичних цінностей, а не лише як центри знань (Олексюк, 2022). І в цьому контексті важливою частиною є Стратегія впровадження гендерної рівності в освіті та операційний план заходів (*Про схвалення Стратегії*, 2022), які спрямовані на забезпечення процесів зі створення інклюзивного, безпечного освітнього середовища. Гендерний план університету (Gender Equality Plan, GEP) є ключовим елементом, що дозволяє системно впроваджувати політику гендерної рівності в освітніх і наукових закладах. Для України, яка прагне інтегруватися в європейський освітній простір, впровадження таких планів є необхідним кроком до інституціоналізації принципів гендерної справедливості та рівності. Але попри задекларовану увагу до гендерної рівності, українські університети досі натрапляють на труднощі у впровадженні гендерних планів. В умовах війни ці виклики лише посилюються – зокрема через повернення до традиційних гендерних ролей і зростання проявів сексизму. Це гальмує реалізацію освітньої політики, орієнтованої на інклюзивність і рівність. На практиці залишається недостатньо розробленим механізм інтеграції гендерного підходу в діяльність закладів вищої освіти. Відсутність чітко визначених механізмів інтеграції гендерного підходу у діяльність ЗВО свідчить про потребу в подальших дослідженнях і вдосконаленні відповідних політик (Левченко, 2024). Це зумовлено низкою чинників: браком фахових знань і гендерних компетентностей, відсутністю системного аналізу сильних і слабких сторін на інституційному рівні, нерозумінням джерел і механізмів фінансування, а також нестачею узгодженої взаємодії між суб'єктами освітнього процесу. Європейський досвід, зокрема вимоги програм Horizon Europe щодо наявності гендерного плану як обов'язкової частини інституційного розвитку, демонструє ефективність таких інструментів у зменшенні гендерного дисбалансу в академічному середовищі. Врахування цих підходів є ключовим для

подальшого наближення України до європейських стандартів якості вищої освіти (*Horizon Europe*, 2021).

Аналіз українських досліджень свідчить про активну зацікавленість науковців у темі гендерної рівності, зокрема в освіті, боротьбі з дискримінацією, насильством, стереотипами, а також у військовій сфері. Серед сучасних робіт варто відзначити дослідження таких авторів, як О. Кікінежді (2023), В. Кравець (2023), К. Левченко (2024), Т. Марценюк (2024), Н. Олексюк (2022), Т. Семигіна (2022), О. Файдюк (2022), А. Ярошенко (2022). Їхні праці аналізують законодавство та політику щодо гендерної рівності в Україні (Левченко, Марценюк, 2024), підкреслюють роль освіти як важливого інструменту суспільних змін (Кравець, Кікінежді, Василькевич, 2024), а також акцентують на соціальній відповідальності університетів у формуванні критичного мислення у студентів (Олексюк, 2022). Дослідження Т. Марценюк (2024) показує позитивні зрушення щодо участі жінок у Збройних Силах України, хоча ще залишаються виклики, як-от потреба в захисті від сексуальних домагань. У статті О. Файдюк (2022) проаналізовано труднощі, з якими стикаються жінки, постраждалі від насильства під час війни, та особливості надання їм соціальної допомоги. Запропоновано покроковий алгоритм дій для фахівців, які працюють із такими випадками. Окрема увага приділяється розвитку гендерної компетентності в соціальній роботі як засобу впровадження феміністичних ідей у практичну діяльність фахівців (Ярошенко, Семигіна, 2022). Отже, забезпечення гендерної рівності в суспільстві – це складний процес. Важливість його дослідження в освіті актуалізується в контексті затвердження операційного плану заходів на 2025–2027 роки з реалізації Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року (*Про затвердження*, 2025). Одним із основних завдань закладів освіти є «виховання з урахуванням принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків як пріоритетного завдання з виховної роботи» (*Про затвердження*, 2025). Проте на інституційному рівні реалізація цих стратегічних орієнтирів потребує попередньої підготовки фахівців, зокрема для створення

ефективних гендерних планів у закладах освіти необхідно здійснити комплексний аналіз наявного досвіду, доступних ресурсів, а також механізмів взаємодії соціально-педагогічної роботи з партнерськими організаціями. Увага має бути приділена також ідентифікації наявних проблем і оцінці перспектив подальших досліджень. Аналіз тенденцій, що простежуються у різних сферах діяльності університетів, дозволяє не лише окреслити поточний стан, а й актуалізувати проблему переходу від декларативних підходів до системної, нормативно та інституційно підтриманої реалізації гендерночутливої соціально-педагогічної роботи в освітньому середовищі. Вивчення досвіду українських університетів через участь у роботі круглих столів, презентації проєктів дозволяє стверджувати, що проблема гендерного планування знаходиться на початковому етапі (*Представниці ЗНУ, 2025*). Проблема нашого дослідження можна сформулювати наступним чином. Гендерна рівність проголошується як пріоритет в освіті, але її реалізація гальмується через недостатню інституційну готовність та відсутність практичних механізмів. Університети декларують підтримку гендерної рівності, але фактично залишаються на початковому етапі її впровадження через інституційну та нормативну незрілість.

Метою статті є аналіз досвіду факультету соціальної педагогіки та психології Запорізького національного університету (далі – ЗНУ) у забезпеченні гендерної рівності в освітньому процесі та окресленні перспектив конструювання плану гендерної рівності в контексті співпраці з осередками гендерної освіти в Україні.

У межах дослідження поставлено такі завдання: проаналізувати результати діяльності Центру гендерної освіти ЗНУ, обґрунтувати соціально-педагогічну роботу Центру як модель реалізації принципів гендерної рівності в університетському середовищі, вивчити досвід партнерської взаємодії з осередками гендерної освіти в Україні.

Методологічну основу дослідження становив якісний аналіз наукових і періодичних публікацій, нормативних документів, матеріалів науково-практичних конференцій, а також електронних ресурсів, що висвітлюють діяльність

центрів гендерної освіти. Наукова рефлексія здійснювалась з урахуванням участі авторів у Всеукраїнській мережі центрів гендерної освіти (далі – Всеукраїнська мережа) та ініціативі жіночих організацій «Коаліція Запоріжжя 1325» (*Коаліція, 2019*). Такий підхід дозволив інтегрувати локальний досвід у ширший контекст реалізації Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року.

Виклад основного матеріалу. Питання забезпечення гендерної рівності в освіті є об'єктом дослідження багатьох науковців у галузях педагогіки, соціології, гендерних студій та освітньої політики. Проте попри розмаїття теоретичних напрацювань, в літературі досі нема єдиного визначення понять «гендер», що обмежує ефективність впровадження політики гендерної рівності в освітніх закладах. За Словником гендерних термінів, поняття «гендер» вживається в кількох значеннях: «гендер як соціально-рольова й культурна інтерпретація рис особистості та моделей поведінки чоловіка і жінки, на відміну від біологічної; гендер як набуття соціальності індивідами, що народилися в біологічних категоріях жіночої або чоловічої статей; гендер як політика рівних прав чоловіків та жінок, а також діяльність зі створення механізмів щодо її реалізації» (*Шевченко (укл.), с. 46*). Якщо уважно прочитати визначення поняття «гендер», яке надано в монографії (*Левченко, с. 6–7*), то це соціально сконструйовані ролі, поведінка, діяльність і характерні ознаки, які певне суспільство вважає належними для жінок і чоловіків. Це не біологічна стать, а соціальна характеристика, що охоплює очікування, стосунки й взаємодії між представниками різних статей. Таке визначення ґрунтується на Стамбульській конвенції та документах Європейського інституту з гендерної рівності (*Левченко, с. 6–7*). Згідно з правовою базою країни, найбільш системно і повно положення щодо гендерної рівності сформульовані в Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (2005), де визначено, що «гендерна рівність – рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства» (*Про*

забезпечення, 2005). Гендерна політика в українському законодавстві також ґрунтується на забезпеченні рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, спрямована на досягнення гендерної рівності, тобто створення умов для рівної участі жінок і чоловіків у соціальному, економічному, політичному та культурному житті (Левченко, с. 6–7). Тому університети, як соціальні інститути, після затвердження операційного плану заходів (*Про затвердження, 2025*) зобов'язані не лише формально декларувати рівність, а й забезпечувати її через стратегії, проекти, плани, зокрема через розробку гендерних планів.

Незважаючи на те, що в наукових публікаціях детально представлено діяльність центру щодо забезпечення гендерної рівності у соціально-педагогічній роботі зі студентами (Голованова, 2022), проблема аналізу цієї діяльності має значення, оскільки нам потрібно встановити, наскільки ця діяльність відповідає принципам гендерного планування, які досягнення має ця діяльність, а також деякі недоліки або виклики, які варто врахувати. Фактично факультет соціальної педагогіки та психології здійснював діяльність з формування гендерної культури студентів з 2001 року у соціальному партнерстві з жіночою організацією «Центр громадянсько-соціальних ініціатив». Наказом ректора ЗНУ Центр гендерної освіти було створено 07.03.2014р., але документально Положення перезатверджено у 2019 році (*Положення, 2019*). У Положенні про центр сказано, що він «утворюється з метою надання науково-практичної допомоги викладачам та студентам закладів вищої освіти щодо впровадження ідеї гендерної рівності в освітній процес шляхом посилення інституційних механізмів забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах суспільства; удосконалення механізмів забезпечення прав жінок і дівчат з вразливих груп, зокрема внутрішньо переміщених осіб; протидія всім формам дискримінації та ксенофобії; протидії цькуванню у навчальному закладі; запобігання насильству в усіх сферах життя суспільства, протидії торгівлі людьми тощо» (*Положення, 2019*).

У 2014 році центр приєднався до Всеукраїнської мережі осередків гендерної освіти закладів вищої освіти, було підписано Меморандум та затверджено обов'язковий пакет документів, що регламентують роботу осередків гендерної освіти (*Всеукраїнська мережа, 2014*). З 2014 року мережа почала співпрацювати із Міністерством освіти та науки України у напрямі впровадження гендерних підходів в систему вищої освіти. Підписання Меморандуму про створення мережі центрів гендерної освіти, розробка регламентаційних документів, співпраця з МОН – все це свідчить про те, що центр гендерної освіти ЗНУ був налаштований на структуровану та довгострокову орієнтацію на гендерне планування. Але реально робота центрів, які приєдналися до Мережі, з гендерного планування залишалася ускладненою, що вплинуло на необхідність створення Стратегії впровадження гендерної рівності в освіту, яка на той період не була затверджена (Дороніна, 2020). Центр гендерної освіти також брав участь у розробці та обговоренні цього документу. Однак у сфері освіти значна частина викладачів не мала гендерних знань, необхідних навичок і вмінь, не кажучи вже про інші умови запровадження гендерних планів.

План як засіб гендерної політики виступає системою дій, спрямованих на досягнення найближчих та віддалених цілей суб'єкта життєдіяльності. Для того, щоб план був результативним, має бути синтез між технологією та методикою роботи. Особливої уваги потребували на той період розробки робочих програм з дисциплін : «Гендерна психологія», «Гендерні дослідження», «Теоретико-методичні засади гендерної освіти», «Гендерна педагогіка», «Гендерні компетентності педагога», проведення гендерної експертизи навчальних посібників спеціальності «Соціальна педагогіка», було організовано роботу секцій на конференції «Молода наука», «Педагогіка вищої школи», проведення гендерних форумів з обміну та поширення досвіду щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, недискримінації за ознакою статі, зокрема щодо рівності жінок і чоловіків, партнерства у сім'ї та суспільстві, безпеки та згоди у стосунках.

Формування гендерної культури студентів та викладачів потребувало інтеграції дослідницької рефлексії, просвітницької та аналітичної діяльності (Голованова, 2023). Просвітницька та аналітична діяльність була спрямована не тільки на реалізацію інтересів дослідників факультету. Ця діяльність була змотивована поглибленим аналізом гендерних стереотипів, прихованої дискримінації в освітньому середовищі. За цих умов було організовано проведення гендерного аудиту в університеті – системного аналізу наявної ситуації у сфері рівних можливостей. Перший крок нашої роботи з гендерного аудиту полягав у підготовці наказу по університету з подальшим розвитком даної ініціативи. Цей наказ виявився сконструйованим як система роботи: кожен пункт – вказівка структури університету та відповідальної особи за напрямки роботи. За короткий проміжок часу були вирішені завдання: роздрукування анкет, проведення бесід з лідерами студентського самоврядування, первинних професійних спілок студентів і викладачів, заступників деканів з виховної роботи, зустрічей з проректорами, співбесід з представниками навчального відділу та відділу кадрів. Кожен, хто брав участь у проведенні роботи, виконував просвітницьку функцію гендерного аудиту. Проведення гендерного аудиту університетів, згідно з методологією Міжнародної організації праці, – це пряме застосування інструментів гендерного планування, оскільки аудит дозволяє виявити нерівності, проаналізувати політику та запропонувати зміни. Поетапна організація, анкетування, кейс-стаді, взаємодія з адміністрацією – все це відповідало циклічному підходу гендерного аналізу: збір даних → аналіз → розробка рішень → моніторинг. Включення у процес студентів, викладачів, адміністрації, профспілкових організацій, громадських діячів, державних службовців – це реалізація принципу інклюзивності та залучення до процесу ухвалення рішень. Проведення тренінгів, семінарів, практичних занять з гендерної чутливості для студентів, викладачів та адміністративного персоналу було спрямоване на формування навичок гендерного аналізу, рефлексії та комунікації з урахуванням гендерних аспектів як

необхідної частини професійної підготовки майбутніх фахівців. Через ці види діяльності здійснювалося формування гендерних компетентностей майбутніх фахівців. Процеси співучасті в мотивації діяльності з гендерного аудиту сприяли поліпшенню комунікації між структурами університету, збагачувались форми співучасті в досягненні мети створення гендерно комфортного середовища. У якості рекомендації щодо створення гендерночутливого освітнього середовища було запропоновано використання впровадження стратегій фемінізації, нейтралізації, уникнення андроцентризму та сексизму.

Зовнішнє середовище, яке необхідно проаналізувати, акцентує нашу увагу на співпраці з Коаліцією «Запоріжжя 1325». Цю громадську структуру було створено у 2018 році. Одним із ключових напрямів діяльності Центру гендерної освіти стало встановлення стратегічного партнерства з Коаліцією «Запоріжжя 1325» у межах процесу локалізації Національного плану дій з виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки. Мир. Безпека». Зазначена резолюція – це не лише міжнародний політико-правовий документ, а стратегічна основа для побудови більш справедливого та безпечного суспільства. Саме участь у роботі Коаліції, комунікація з громадськими організаціями при розробці локального плану дозволили сформулювати стратегічне бачення гендерного плану в ЗНУ. Серед суб'єктів взаємодії в цей час нашим партнером був Департамент соціального захисту населення м. Запоріжжя. Громадські організації, які є учасниками Коаліції, та Департамент соціального захисту населення стали ресурсом для діяльності Центру у проведенні заходів зі студентською молоддю з протидії та профілактики насильства за ознакою статі, домашнього насильства. Ця діяльність не лише продемонструвала нашу прихильність до принципів гендерної безпеки, а й заклала основи створення безпечного середовища у всіх проектних і навчальних активностях (*Під час гендерного форуму*, 2019). Ця взаємодія сприяла створенню сталих інформаційно-комунікаційних каналів: Центр активно веде електронну сторінку та Facebook-групу, де публікуються матеріали

заходів, аналітичні звіти та методичні розробки. У процесі цієї діяльності у нас з'явилася гіпотеза щодо створення міжфакультетської взаємодії у діяльності із забезпечення гендерної рівності в університетському середовищі. У 2025 році науковиці факультету соціальної педагогіки, економічного факультету, інституту міжнародних відносин, філологічного факультету об'єднали свої зусилля для написання міжнародного проєкту. У 2025 році центр гендерної освіти став учасником проєкту «101177099 EUROGIUREO Гендерна інклюзія в повоєнному відновленні України: європейський досвід у забезпеченні рівних можливостей ERASMUS-JMO-2024-HEI-TCH-RSCH ERASMUS-JMO-2024-MODULE. Аналіз тенденцій в роботі центру гендерної освіти дозволяє стверджувати, що ми можемо визначити основні види діяльності і оформити їх відповідно до стратегічних цілей. Для нас це імплементація гендерної тематики у дослідницький та творчий вимір, формування гендерних компетентностей майбутніх фахівців засобами гендерної освіти, участь у реалізації заходів за порядком денним Національного плану дій «Жінки. Мир. Безпека» на локальному рівні, профілактика та недопущення домашнього насильства та насильства за ознакою статі, залучення студентів до профорієнтаційної діяльності зі STEM-освіти.

Висновки. Сучасні трансформаційні процеси в системі вищої освіти України, що відбуваються в умовах воєнного стану, вимагають комплексного підходу, який враховує не лише

національні особливості та наслідки збройного конфлікту, але й стратегічне бачення ролі університетів у процесі повоєнного відновлення держави. Відсутність практико-орієнтованих моделей впровадження гендерного планування обмежує потенціал освітньої трансформації в напрямку забезпечення інклюзивності, рівності можливостей та соціальної справедливості. У межах проведеного дослідження засвідчено, що створення Центру гендерної освіти на базі Запорізького національного університету є прикладом інституціонального механізму інтеграції гендерного підходу в університетське середовище. Діяльність Центру здійснюється в межах чинного нормативно-правового поля, що підсилює його легітимність як інструмента гендерного планування. Керівник Центру працює на громадських засадах. Студенти та викладачі приєднуються до роботи Центру на добровільних засадах. Одним із ключових напрямів роботи Центру є інтеграція гендерної проблематики в освітні програми, що відповідає принципам гендерночутливої освіти. До значущих форм реалізації освітніх ініціатив Центру належать проведення гендерних форумів, круглих столів, науково-методичних семінарів, підготовка наукових публікацій.

Перспективи діяльності Центру гендерної освіти полягають у подальшому розвитку інституційного механізму інтеграції гендерної проблематики в університетське середовище через проєктну діяльність.

Література

- Всеукраїнська мережа осередків гендерної освіти у ВНЗ. 2014. <https://gendercenter.sumdu.edu.ua/index.php?start=336> (Дата перегляду: 09.03.2025).
- Голованова Т. П. Гендерний аудит як інструмент забезпечення гендерної рівності в освіті. *Педагогіка вищої школи: досвід і тенденції розвитку. Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (25 жовтня 2022 року, м. Запоріжжя)*. Запоріжжя : Запорізький національний університет. 2022. С. 7–9.
- Голованова Т. П. Стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти як відгук на європейську інтеграцію України. *Актуальні проблеми педагогічної освіти: новації, досвід та перспективи : збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (20 квітня 2023 року, м. Запоріжжя)* / за заг. ред. Л. О. Сущенко. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2023. С. 49–52.
- Дороніна Т. Коментар до Стратегії «Освіта: гендерний вимір – 2020». *Гендерна парадигма освітнього простору*. / За заг. ред. Дороніної Т. О. Кривий Ріг : ВЦ КДПУ. 2016. Вип. 3–4. 200 с.,

- С. 21. URL : <https://gendercenter.sumdu.edu.ua/images/docs/3.4.2016.pdf>). (Дата перегляду : 04.05.2025)
- Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 р. № 2866-IV *Верховна Рада України*. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15/print>. (Дата перегляду : 04.03.2025)
- Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» та суміжні резолюції, і Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року. URL : <https://nssu.gov.ua/genderna-rivnist/rezolyuciya-radi-bezpeki-onn-1325> (Дата перегляду : 04.03.2025)
- Кравець В., Кікінежді О., Василькевич Я. Формування гендерно справедливого середовища у закладах освіти України: євроінтеграційний контекст. *Новий колегіум*. 2023. № 1–2. С. 15–24. DOI : <https://doi.org/10.30837/nc.2023.1-2.15>
- Левченко К. Б. та ін. Гендерна політика в Україні: актуальний стан, напрями та перспективи розвитку. *Людина, суспільство, держава: гендерний вимір* : кол. монографія / за заг. ред.: К. Б. Левченко, І. М. Сопілко; Нац. авіац. ун-т ; ГО «Ла Страда – Україна». Київ; Одеса : Фенікс, 2024. 324 с., С. 5–35.
- Марценюк Т. Забезпечення гендерної рівності у Збройних силах України. *Empirio* 1 (1):44-54. 2024. DOI : <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2024.1.44-54> (Дата перегляду: 04.03.2025)
- Олексюк Н. Формування соціальної відповідальності у майбутніх фахівців соціальної сфери як актуальна проблема. *Науковий журнал Хортицької національної академії / Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. 2022. № 1(6). 2022. С. 46–51. DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2022-6-6>
- Про схвалення Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022–2024 роки з її реалізації. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-%D1%80#Text> (Дата перегляду: 04.03.2025)
- Про затвердження операційного плану заходів на 2025–2027 роки з реалізації Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року. URL : <https://surl.li/ixbrcd> (Дата перегляду: 09.03.2025)
- Під час Гендерного форуму в ЗНУ йшлося про виконання Резолюції ООН 1325 «Жінки. Мир. Безпека» в Запорізькій області. 02.04.2019. URL : <http://surl.li/mlnli> (Дата перегляду: 04.05.2025)
- Представниці ЗНУ долучилися до роботи Міжнародного круглого столу з гендерного виміру прав і свобод URL : <https://surl.li/bnjsqt> (Дата перегляду 04.05.2025)
- Словник гендерних термінів / Укладач З. В. Шевченко. Черкаси : видавець Чабаненко Ю., 2016. 336 с. URL : <https://a-z-gender.net/ua/wp-content/uploads/2018/05/Slovnnyk-gendernyh-terminiv.pdf> (Дата перегляду 01.03.25)
- Положення про центр гендерної освіти факультету соціальної педагогіки та психології Запорізького національного університету. URL : https://www.znu.edu.ua/pidrozdily/gender/polozhennya_pro_tsentr.pdf (Дата перегляду 01.03.25)
- Ярошенко А., Семигіна, Т. Гендерна компетентність у соціальній роботі: Як інвестувати феміністичні погляди у гендерно трансформаційну практику: монографія. Primediae-Launch LLC. 2022. DOI : <https://doi.org/10.36074/gkusryaifpugtp-monograph.2022>
- Файдюк О. В. Соціально-психологічна допомога жінкам, які зазнали насильства у воєнний час. *Науковий журнал Хортицької національної академії Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. № 1(6). 2022. С. 149–155. DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2022-6-18>
- Horizon Europe Guidance on Gender Equality Plans (GEPs). URL : <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ffcb06c3-200a-11ec-bd8e-01aa75ed71a1> (Дата перегляду 01.03.25)

References

- All-Ukrainian Network of Gender Education Centers. (n.d.). <https://gendercenter.sumdu.edu.ua/index.php?start=336> (Date of access: 04.03.2025) (ukr).

- Doronina, T. (2016). Commentary on the Strategy "Education: Gender Dimension – 2020". *Gender paradigm of the educational space* (Vol. 3–4, pp. 21). In T. Doronina (Ed.). Kryvyi Rih : Publishing Center of Kryvyi Rih State Pedagogical University. <https://gendercenter.sumdu.edu.ua/images/docs/3.4.2016.pdf> (Date of access: May 4, 2025) (ukr).
- During the Gender Forum at ZNU, the implementation of UN Resolution 1325 "Women. Peace. Security" in Zaporizhzhia region was discussed. (2019, April 2). *Zaporizhzhia National University*. <http://surl.li/mlnli> (Date of access: May 4, 2025) (ukr).
- Faidiuk, O. V. (2022). Socio-psychological assistance to women who experienced violence during wartime. *Scientific Journal of Khortytsia National Academy. Series: Pedagogy. Social Work*, 1(6), 149–155. <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2022-6-18> (ukr).
- Holovanova, T. P. (2022). Gender audit as a tool for ensuring gender equality in education. In *Higher Education Pedagogy: Experience and Development Trends. Proceedings of the 6th All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (October 25, 2022, Zaporizhzhia)* : Zaporizhzhia National University, 7–9 (ukr).
- Holovanova, T. P. (2023). The strategy of implementing gender equality in the field of education as a response to Ukraine's European integration. In L. O. Sushchenko (Ed.), *Current issues of pedagogical education: Innovations, experience, and prospects. Abstracts of the 3rd All-Ukrainian Scientific and Practical Conference with international participation (April 20, 2023, Zaporizhzhia)* : Zaporizhzhia National University, 49–52. (ukr).
- Kravets, V., Kikinezhdi, O., & Vasyilkevych, Ya. (2023). Formation of a gender-equitable environment in Ukrainian educational institutions: European integration context. *Novyi Kolehium*, (1–2), 15–24. <https://doi.org/10.30837/nc.2023.1-2.15> (ukr).
- Levchenko, K. B. et al. (2024). Gender policy in Ukraine: Current status, directions, and development prospects. In K. B. Levchenko & I. M. Sopilko (Eds.), *Human, society, state: Gender dimension* : Phoenix, 5–35 (ukr).
- Martsenyuk, T. (2024). Ensuring gender equality in the Armed Forces of Ukraine. *Empirio*, 1(1), 44–54. <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2024.1.44-54> (ukr).
- Oleksiuk, N. (2022). Developing social responsibility in future social workers as a current issue. *Scientific Journal of Khortytsia National Academy. Series: Pedagogy. Social Work*, 1(6), 46–51. <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2022-6-6> (ukr).
- On ensuring equal rights and opportunities for women and men Law of Ukraine [Framework law]. *Verkhovna Rada of Ukraine*. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15/print> (Date of access: May 4, 2025) (ukr).
- On the approval of the operational plan of measures for 2025–2027 for the implementation of the Strategy for ensuring gender equality in the field of education until 2030. (2025, March 25). <https://surl.li/ixbrcd> (Date of access: May 4, 2025) (ukr).
- On the approval of the Strategy for the implementation of gender equality in the field of education until 2030 and the operational action plan for its implementation for 2022–2024. (2022, December 20) <https://surl.li/yieguu> (Date of access: May 4, 2025) (ukr).
- Regulations on the Center for Gender Education of the Faculty of Social Pedagogy and Psychology of Zaporizhzhia National University. https://www.znu.edu.ua/pidrozdily/gender/polozhennya_pro_tsentr.pdf (Date of access: May 4, 2025) (ukr).
- Shevchenko, Z. V. (Ed.) (2016). *Glossary of gender terms* : Chabanenko Y. <https://a-z-gender.net/ua/wp-content/uploads/2018/05/Slovyk-gendernyh-terminiv.pdf> (Date of access: May 1, 2025) (ukr).
- UN Security Council Resolution 1325 "Women, Peace, and Security" and related resolutions, and the National Action Plan for the implementation of UN Security Council Resolution 1325 "Women, Peace, and Security" until 2025. (n.d.). *National Health Service of Ukraine*. <http://nssu.gov.ua/gendernarivnist/rezolyuciya-radi-bezpeki-on-1325> (Date of access: May 4, 2025) (ukr).
- Yaroshenko, A., & Semyhina, T. (2022). Gender competence in social work: How to invest feminist perspectives into gender-transformative practice [Monograph]. Primedia eLaunch LLC. <https://doi.org/10.36074/gkusryaifpugtp-monograph.2022> (ukr).

Zaporizhzhia National University representatives joined the International Round Table on the Gender Dimension of Rights and Freedoms. (n.d.). *Zaporizhzhia National University*. (Date of access: May 4, 2025) <https://surl.li/bnjsqt> (ukr).

IMPLEMENTATION OF GENDER MAINSTREAMING IN THE UNIVERSITY ENVIRONMENT: THE GENDER EDUCATION CENTER'S EXPERIENCE

Tetiana Holovanova, *Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Assistant Professor at the Department of Pedagogy and Psychology of Educational Activity, Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine, e-mail: tatyana1956@gmail.com*

Oleksandr Ivanytskyi, *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Educational Activity, Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine, e-mail: ival01011958@gmail.com*

Olha Ponomarenko, *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Department of Pedagogy and Psychology of Educational Activity, Dean of the Faculty of Social Pedagogy and Psychology, Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine, e-mail: olgadin08@gmail.com*

The scientific review article analyzes the experience of the Faculty of Social Pedagogy and Psychology of Zaporizhzhia National University in fostering a culture of gender equality within the university environment. The establishment of the Gender Education Center represents a response by academic activists to socio-political trends taking place in society. The authors consider the university's gender action plan as a tool for transforming education in accordance with the principles of an inclusive and safe environment, as well as violence prevention, especially under martial law conditions. The article describes the activities of the Gender Education Center, including its participation in the All-Ukrainian network, collaboration with women's non-governmental organizations, and implementation of educational and research initiatives. Emphasis is placed on the significance of UN Security Council Resolution 1325 «Women, Peace and Security» in shaping local strategies. The article outlines challenges in developing a gender action plan, particularly the issue of methodology, and identifies gender issues faced by a university located in a frontline zone.

The study showed that the creation of the Center for Gender Education on the basis of Zaporizhzhia National University is an example of an institutional mechanism for integrating a gender approach into the university environment. The Center's activities are carried out within the current regulatory framework, which strengthens its legitimacy as a tool for gender planning. The head of the center works on a voluntary basis. Students and teachers join the center's work on a voluntary basis. One of the key areas of the center's work is the integration of gender issues into educational programs, which corresponds to the principles of gender-sensitive education. Significant forms of implementation of the Center's educational initiatives include holding gender forums, round tables, scientific and methodological seminars, and preparing scientific publications. The prospects for the Center for Gender Education are in the further development of the institutional mechanism for integrating gender issues into the university environment through project activities.

Key words: gender equality, gender action plan, university, inclusive environment, gender policy, Resolution 1325, social responsibility, Gender Education Center, gender audit, martial law.

Авторський внесок кожного зі співавторів: Голованова Т. П. – 35 %, Іваницький О. І. – 35 %, Пономаренко О. В. – 30 %

Стаття надійшла до редакції / Received 01.03.2025

Прийнята до друку / Accepted 25.04.2025

Унікальність тексту 85 % («StrikePlagiarism» ID 331209610)

© Голованова Тетяна Петрівна, Іваницький Олександр Іванович,
Пономаренко Ольга Вікторівна, 2025